

Ринок страхових послуг за 9 місяців 2009 року

За результатами 9 місяців 2009р. відмічалися темпи спаду більшості показників страхової діяльності (таблиця 1), у порівнянні до 9 місяців 2008 року динаміка показників свідчила про такі тенденції:

- **на 12% зменшилась кількість укладених договорів (крім н/в)***, при цьому кількість договорів, укладених з фізичними особами, знизилася на 9%;
- * *за виключенням договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті, їх кількість за 9 місяців 2009 року становила 420 340 870 одиниць і також зменшилась на 15%.*
- **на 18% зменшились обсяги надходжень валових страхових премій**, а обсяг чистих страхових премій зменшився на 19%;
- **на 2% зменшились валові страхові виплати/відшкодування**, а обсяг чистих страхових виплат – на 6%;
- **на 13% знизилася обсяги вихідного перестраховання**, в тому числі обсяги премій, сплачених на внутрішньому ринку зменшились на 17%, а на зовнішньому зросли на 14%;
- **на 5% зменшився обсяг страхових резервів**;
- **на 12% зросли загальні активи**, з них активи, визначені законодавством для представлення коштів страхових резервів – на 4%;
- **загальна кількість страхових компаній становила 475**, у тому числі СК "life" (життя) – 75 компаній (збільшилося на 2 компанії), СК "non-life" (не-життя) – 400 компаній (зменшилося на 2 компанії).

Основні показники діяльності страхового ринку, а також темпи приросту представлені у табл. 1.

Динаміка основних показників діяльності страхового ринку

	9 міс. 2008 р.	9 міс. 2009 р.	Приріст	
			млн. грн.	%
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітної періоду, одиниць				
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	16 898 449	14 814 045	-	-12
- зі страхувальниками – фізичними особами	13 730 526	12 560 964	-	-9
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	496 681 291	420 340 870	-	-15
Страхова діяльність, млн. грн.				
Валові страхові премії	17 379,3	14 183,7	-3 195,6	-18
Чисті* страхові премії	11 840,3	9 562,0	-2 278,3	-19
Валові страхові виплати	5 080,9	4 960,0	-120,9	-2
Рівень валових виплат, %	29,2%	35,0%	-	20
Чисті* страхові виплати	4 720,3	4 447,5	-272,8	-6
Рівень чистих виплат, %	39,9%	46,5%	-	7
Перестраховання, млн. грн.				
Сплачено на перестраховання, у тому числі:	6 254,1	5 437,4	-816,7	-13
- перестраховикам - резидентам	5 538,9	4 621,7	-917,2	-17
- перестраховикам - нерезидентам	715,2	815,7	100,5	14
Виплати, компенсовані перестраховиками, у тому числі:	695,0	711,8	16,8	2
- перестраховикам - резидентам	360,5	512,5	152,0	42
- перестраховикам - нерезидентам	334,5	199,3	-135,2	-40
Отримані страхові премії від перестраховувальників-нерезидентів	227,6	178,6	-49,0	-22
Виплати, компенсовані перестраховувальникам-нерезидентам	665,4	681,3	15,9	2
Страхові резерви, млн. грн.				
Обсяг сформованих страхових резервів	9 899,2	9 366,5	-532,7	-5
- резерви зі страхування життя	1 275,7	1 707,0	431,3	34
- технічні резерви	8 623,5	7 659,5	-964,0	-11
Активи страховиків та статутний капітал, млн. грн.				
Загальні активи страховиків (згідно з балансом)	37 306,8	41 753,5	4 446,7	12
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	22 169,7	23 101,2	931,5	4
Обсяг сплачених статутних фондів	12 698,8	13 970,1	1 271,3	10

* Чисті страхові премії та виплати - розраховані як валові страхові премії (або виплати) за мінусом коштів з внутрішнього перестраховання (для виключення подвійного рахунку).

**Основні показники діяльності структурних підрозділів страховиків у розрізі областей
станом на 30.09.08 та 30.09.09**

№ з/п	Місцезнаходження	Кількість філій по областях	Кількість дирекцій по областях	Кількість відділень по областях	Кількість представництв по областях	Страхові платежі (премії, внески), млн. грн.	Страхові виплати та страхові відшкодування, млн. грн.
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Вінницька область	53	5	33	6	51,3	19,2
2	Волинська область	51	6	25	6	48,6	15,7
3	Дніпропетровська область	115	12	42	13	187,4	72,3
4	Донецька область	92	14	58	11	228,0	79,4
5	Житомирська область	44	6	27	4	38,4	16,0
6	Закарпатська область	43	6	22	5	62,2	17,7
7	Запорізька область	80	12	33	8	136,2	53,8
8	Івано-Франківська область	47	5	26	7	44,1	14,1
9	Київська область	47	4	34	3	63,4	30,0
10	Кіровоградська область	40	5	24	5	32,1	17,1
11	м. Київ	103	16	41	9	1 135,2	617,2
12	Луганська область	95	6	41	10	100,0	36,7
13	Львівська область	102	8	49	9	149,6	60,1
14	Миколаївська область	47	7	29	5	52,0	23,3
15	Одеська область	78	9	56	9	151,3	65,0
16	Полтавська область	57	7	39	8	54,6	21,3
17	Рівненська область	44	5	27	4	46,1	10,9
18	Сумська область	42	5	27	4	35,1	12,6
19	Тернопільська область	40	5	23	4	33,6	11,1
20	Харківська область	68	6	40	11	115,9	48,3
21	Херсонська область	46	6	28	5	41,0	16,3
22	Хмельницька область	49	6	31	8	38,2	14,9
23	Черкаська область	48	6	27	6	45,8	21,6
24	Чернівецька область	31	4	13	6	27,9	7,2
25	Чернігівська область	60	7	29	5	40,1	12,3
26	Автономна Республіка Крим	76	14	34	9	103,1	48,1
	в т.ч. м. Севастополь	14	5	1	1	23,9	11,3
	Всього станом на 30.09.09	1612	197	859	181	3 085,1	1373,5
<i>Для порівняння дані станом на 30.09.08:</i>							
	Всього станом на 30.09.08	1320	210	603	191	3 777,5	1239,4
	<i>Відхилення (30.09.09 – 30.09.08)</i>	292	-13	256	-10	-692,4	134,1

За січень-вересень 2009 року згідно з таблицею 2 кількість філій та відділень продовжила зростати в порівнянні з аналогічним періодом 2008 року. Разом з тим, обсяги надходжень страхових платежів значно скоротилися (на 18,1%), тоді як обсяги страхових виплат та відшкодувань навпаки зросли (на 10,8%). Це пояснюється тим, що декілька системоутворюючих страхових компаній збільшили присутність у регіонах у формі філій та відділень, але забезпечити надходження страхових платежів на достатньому рівні за цей період не вдалося.

I. Кількість страхових компаній

Кількість страхових компаній (СК) станом на 30.09.09 становила 475, з них у порівнянні з 30.09.08 на 1 компанію (до 72) зменшилась кількість СК зі страхування життя та на 1 компанію (до 403) збільшилась кількість СК, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (СК "non-Life").

Таблиця 3

Кількість страхових компаній у 2007-2008рр., III кв. 2007-2009 року

Кількість страхових компаній	на кінець року		на кінець кварталу		
	2007	2008	III кв. 07	III кв. 08	III кв. 09
Загальна кількість	446	469	442	475	475
в т.ч. СК "non-Life"	381	396	378	402	403
в т.ч. СК "Life"	65	73	64	73	72
Виключено з Держреєстру протягом періоду	19	22	17	10	28
в т.ч. СК "non-Life"	18	22	16	10	25
в т.ч. СК "Life"	1	0	1	0	3
Включено до Держреєстру протягом періоду	54	45	48	39	13
в т.ч. СК "non-Life"	43	37	38	31	9
в т.ч. СК "Life"	11	8	10	8	4

Скорочення: СК "non-Life" – страхові компанії, що здійснюють страхування видів, інших ніж страхування життя, СК "Life" - страхові компанії, що здійснюють страхування життя.

II. Страхові премії

Загальна (валова) сума страхових премій, отриманих страховиками при страхуванні та перестраховуванні ризиків від страхувальників та перестраховальників за 9 місяців 2009 року, становила **14 183,7 млн. грн.**, з них:

- 4 342,5 млн. грн. (30,6%) – премії, що надійшли від фізичних осіб;
- 6 166,3 млн. грн. (43,5%) – премії, що надійшли від юридичних осіб;
- решта 3 674,9 млн. грн. (25,9%) – премії, що надійшли від перестраховальників.

За 9 місяців 2009 року сума отриманих страховиками премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя становила **13 561,3 млн. грн.** (або 95,6% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя – **622,4 млн. грн.** (або 4,4% від загальної суми страхових премій).

Сума **чистих страхових премій** (валові премії за мінусом коштів з внутрішнього перестраховування) становила **9 562 млн. грн.**, що складає 67,4% від валових страхових премій.

Обсяги надходжень валових та чистих страхових премій за 9 місяців 2009 року суттєво зменшились у порівнянні з аналогічним періодом 2008 року (рис.1).

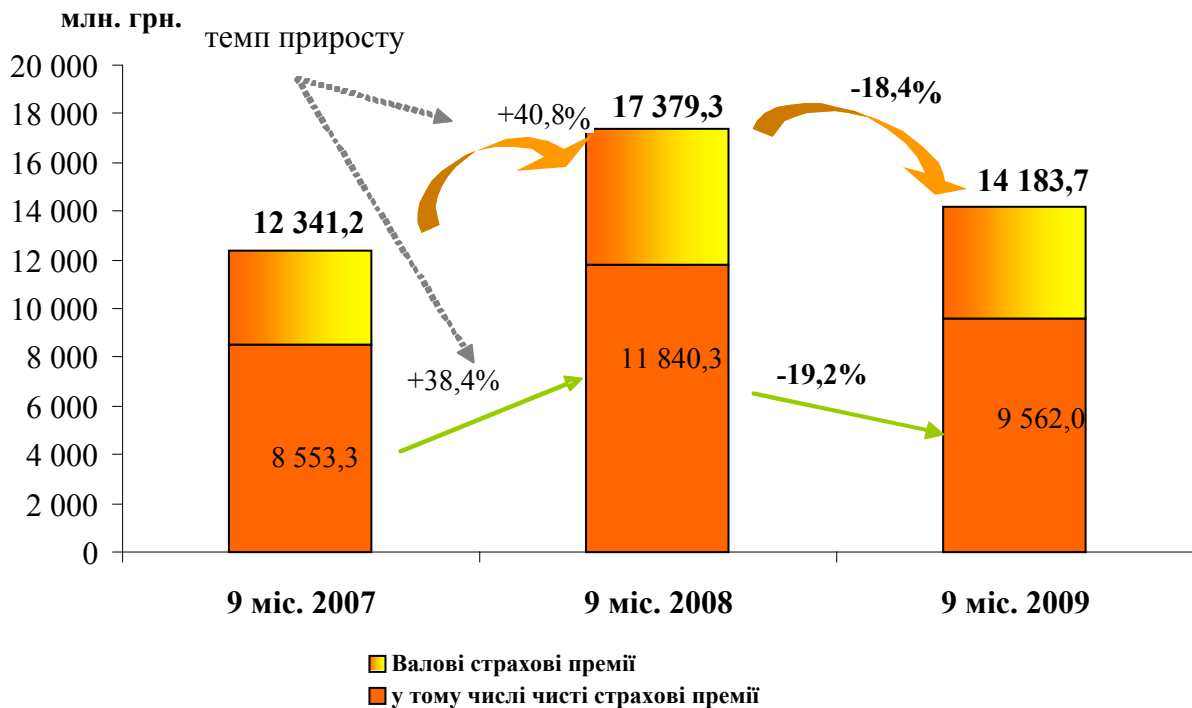

Рис. 1. Динаміка страхових премій за 9 місяців 2007 - 2009 рр.

Так, розмір валових страхових премій за 9 місяців 2009 року зменшився порівняно з 9 місяцями 2008 року на 18,4%, а чисті страхові премії за аналогічний період зменшилися на 19,2%.

Концентрація страхового ринку станом на 30.09.09 щодо частки перших СК (Тор) за надходженнями валових страхових премій представлена у таблиці 4.

Таблиця 4

Концентрація страхового ринку за 9 місяців 2009 року

Перші (Тор)	страхування "Life"		страхування "non-Life"	
	Надходження премій (млн. грн.)	Частка на ринку, %	Надходження премій (млн. грн.)	Частка на ринку, %
Тор 3	346,7	55,7	1 694,1	12,5
Тор 10	504,4	81,0	4 347,8	32,1
Тор 20	587,5	94,4	7 087,2	52,3
Тор 50	623,0	100,1	10 302,8	76,0
Тор 100	х	х	12 286,6	90,6
Тор 200	х	х	13 391,0	98,7
Всього	622,4	100,0	13 561,3	100,0

Виходячи з даних таблиці 4 можна констатувати, що незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 90,6% – акумулюють 100 СК "non-Life" (25% всіх СК "non-Life") та 94,4% – 20 СК "Life" (26,7% всіх СК "Life").

При цьому слід зауважити, що розмір валових страхових премій, що надійшли до TOP 50 СК "Life" (перших за розміром зазначеного показника), дещо більший, ніж загальні страхові платежі зі страхування життя, за рахунок того, що одна з компаній мала від'ємне значення валових страхових премій. Причиною цього ймовірно могла стати значна кількість розривів договорів страхування.

Страхові премії за видами страхування за 9 місяців 2008 – 2009 рр. (обсяги, структура та темпи приросту) наведено в таблиці 5 та на рис. 2, 3, 4.

Страхові премії за видами страхування за 9 місяців 2008 року та 9 місяців 2009 року (обсяги, структура та темпи приросту)

Види страхування	Страхові премії, в млн. грн.				Структура страхових премій				Темпи приросту страхових премій	
	Валові		Чисті*		Структура валових страхових премій		Структура чистих страхових премій*		валових премій	чистих премій
	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2009р./9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р./9 міс. 2008р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Страховання життя	783,5	622,4	783,3	622,1	4,5%	4,4%	6,6%	6,5%	-20,6%	-20,6%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	16 595,8	13 561,3	11 057,0	8 939,9	95,5%	95,6%	93,4%	93,5%	-18,3%	-19,1%
Добровільне особисте страхування	1 112,7	1 076,1	1 056,6	987,8	6,4%	7,6%	8,9%	10,3%	-3,3%	-6,5%
Добровільне майнове страхування	13 372,7	10 226,2	8 329,8	6 148,5	76,9%	72,1%	70,4%	64,3%	-23,5%	-26,2%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	2 765,8	1 481,0	1 124,1	631,0	15,9%	10,4%	9,5%	6,6%	-46,5%	-43,9%
Добровільне страхування відповідальності	685,1	583,2	327,9	334,7	3,9%	4,1%	2,8%	3,5%	-14,9%	2,1%
Недержавне обов'язкове страхування	1 414,3	1 670,4	1 331,7	1 463,5	8,1%	11,8%	11,2%	15,3%	18,1%	9,9%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	994,6	1 186,1	965,9	1 053,7	5,7%	8,4%	8,2%	11,0%	19,3%	9,1%
Державне обов'язкове страхування	11,0	5,4	11,0	5,4	0,06%	0,04%	0,1%	0,1%	-50,9%	-50,9%
ВСЬОГО (всі види страхування)	17 379,3	14 183,7	11 840,3	9 562,0	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	-18,4%	-19,2%

* Чисті страхові премії та виплати – це валові страхові премії (або виплати) за мінусом коштів з внутрішнього перестраховання.

Рис. 2. Структура валових страхових премій за 9 місяців 2009 року

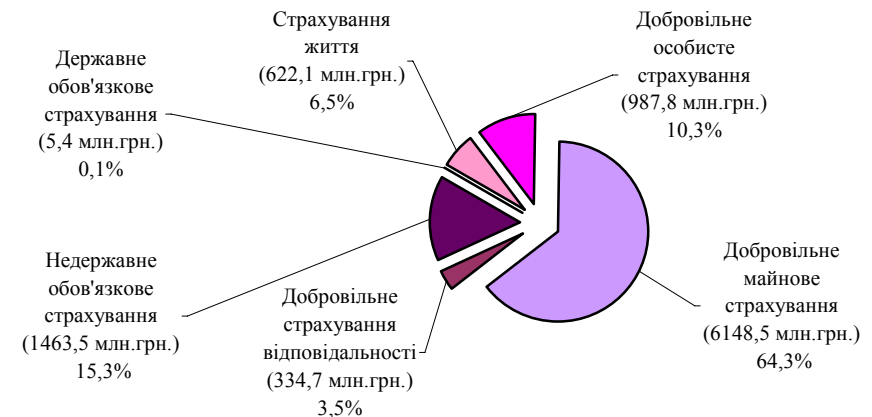

Рис. 3. Структура чистих страхових премій за 9 місяців 2009 року

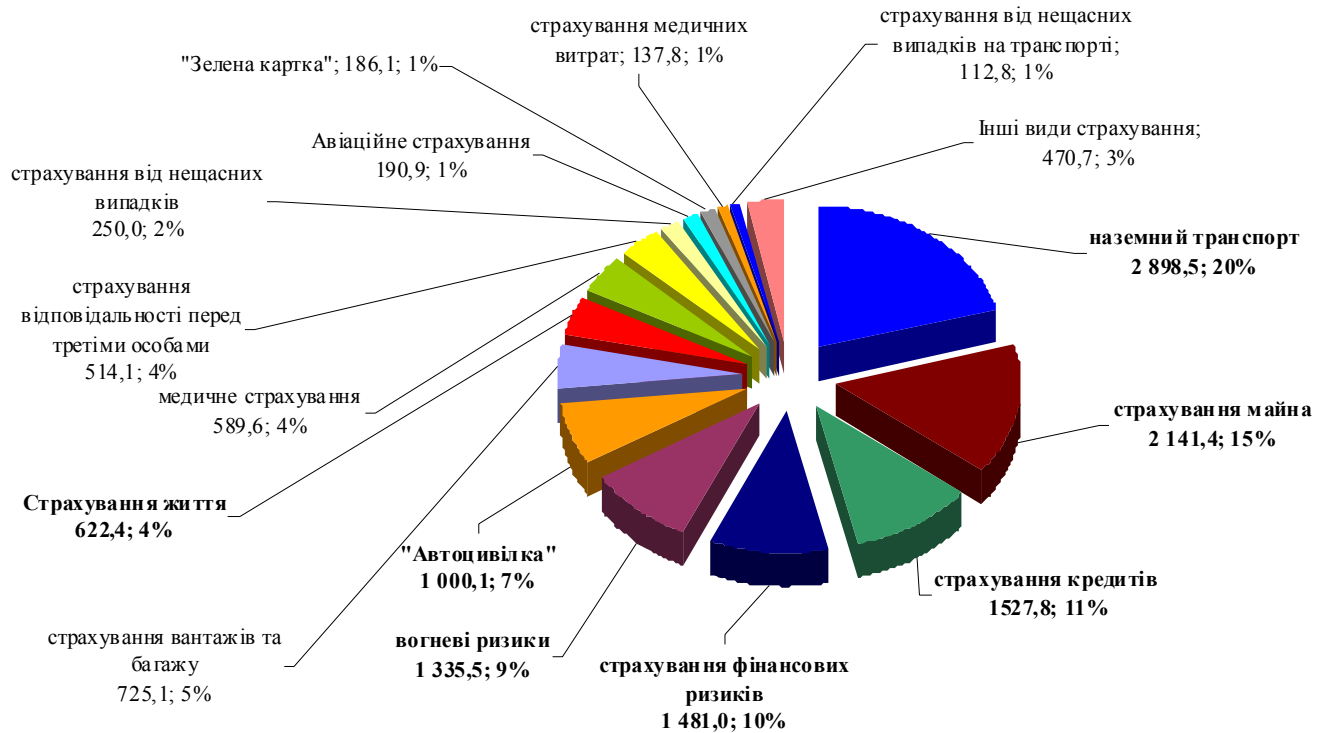

Рис. 4. Структура валових страхових премій за видами страхування за 9 місяців 2009 року.

III. Страхові виплати/відшкодування

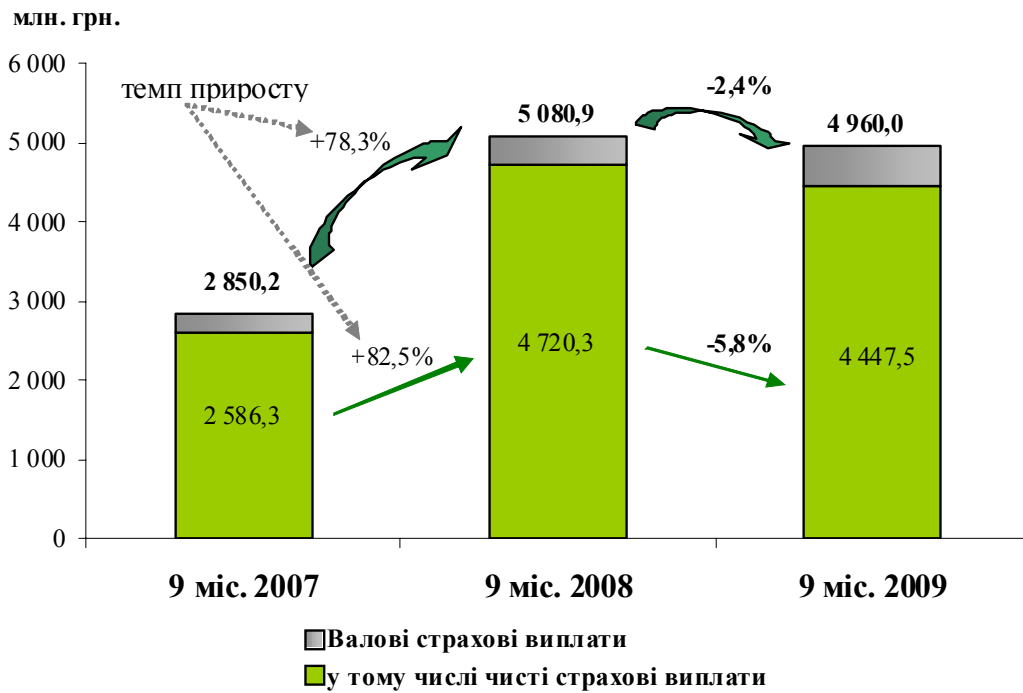
Розмір валових страхових виплат за 9 місяців 2009 року становив **4 960 млн. грн.**, в тому числі з видів страхування, інших, ніж страхування життя – **4 917,5 млн. грн.** (або 99,1%), зі страхування життя – **42,5 млн. грн.** (або 0,9%).

Обсяг **чистих страхових виплат** становив **4 447,5 млн. грн.** та зменшився порівняно з аналогічним періодом 2008 року на 5,8%.

Рівень страхових виплат за результатами 9 місяців 2009 року мав позитивну динаміку зростання: **рівень валових виплат** склав **35%** (за результатами 9 місяців 2008 року – 29,2%), **рівень чистих виплат** – **46,5%** (за результатами 9 місяців 2008 року – 39,9%).

Обсяги валових та чистих страхових виплат за 9 місяців 2009 року дещо зменшилися у порівнянні з аналогічним періодом 2008 року, як це зображено на рис. 5.

Рис.5. Динаміка страхових виплати за 9 місяців 2009 року

Так, обсяг валових страхових виплат за 3 квартали 2009 року знизилися на 2,4% порівняно з аналогічним періодом 2008 року (до 4 960,0 млн. грн.), а обсяги чистих страхових виплат зменшилися на 5,8% і становили 4 447,5 млн. грн.

Страхові виплати за видами страхування за 9 місяців 2008 – 2009 рр. (обсяги, структура та темпи приросту) наведено в таблиці 6 та на рис. 6, 7, 8.

Таблиця 6

Страхові виплати за видами страхування за 9 місяців 2008 року та за 9 місяців 2009 року (обсяги, структура та темпи приросту)

Види страхування	Страхові виплати, в млн. грн.				Структура страхових виплат				Темпи приросту страхових виплат	
	Валові		Чисті*		Структура валових		Структура чистих*		валових виплат	чистих виплат
	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2009/ 9 міс. 2008	9 міс. 2009/ 9 міс. 2008
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Страховання життя	25,8	42,5	25,8	42,5	0,5%	0,9%	0,5%	1,0%	64,7%	64,7%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	5 055,1	4 917,6	4 694,6	4 405,0	99,5%	99,1%	99,5%	99,0%	-2,7%	-6,2%
Добровільне особисте страхування	420,8	519,8	418,1	512,3	8,3%	10,5%	8,9%	11,5%	23,5%	22,5%
Добровільне майнове страхування	4 231,6	3 906,4	3 875,9	3 403,9	83,3%	78,8%	82,1%	76,5%	-7,7%	12,2%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	1 131,0	1 469,2	1 023,1	1 071,2	22,3%	29,6%	21,7%	24,1%	29,9%	4,7%
Добровільне страхування відповідальності	24,7	21,8	24,9	21,6	0,5%	0,4%	0,5%	0,5%	-11,7%	13,3%
Недержавне обов'язкове страхування	373,5	464,6	371,2	462,2	7,4%	9,4%	7,9%	10,4%	24,4%	24,5%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	367,3	447,3	365,0	445,4	7,2%	9,0%	7,7%	10,0%	21,8%	22,0%
Державне обов'язкове страхування	4,5	5,0	4,5	5,0	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	11,1%	11,1%
ВСЬОГО (всі види страхування)	5 080,9	4 960,1	4 720,4	4 447,5	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	-2,4%	-5,8%

* Чисті страхові премії та виплати – це валові страхові премії (або виплати) за мінусом коштів з внутрішнього перестраховування.

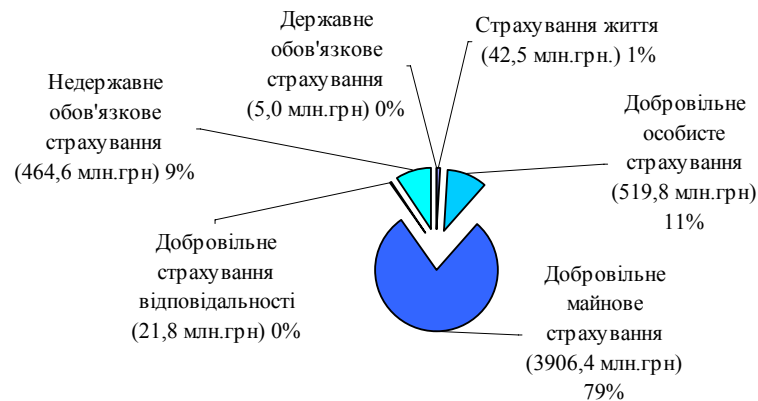

Рис. 6. Структура валових страхових виплат за 9 місяців 2009 року

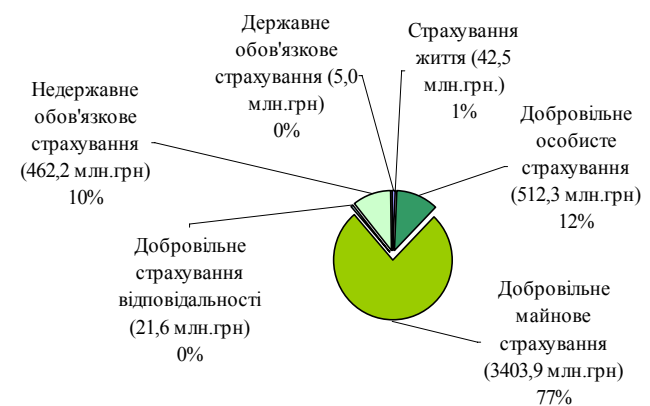

Рис. 7. Структура чистих страхових виплат за 9 місяців 2009 року

Структура валових страхових виплат (відшкодувань) за видами страхування за 9 місяців 2009 року зображено на рис. 8.

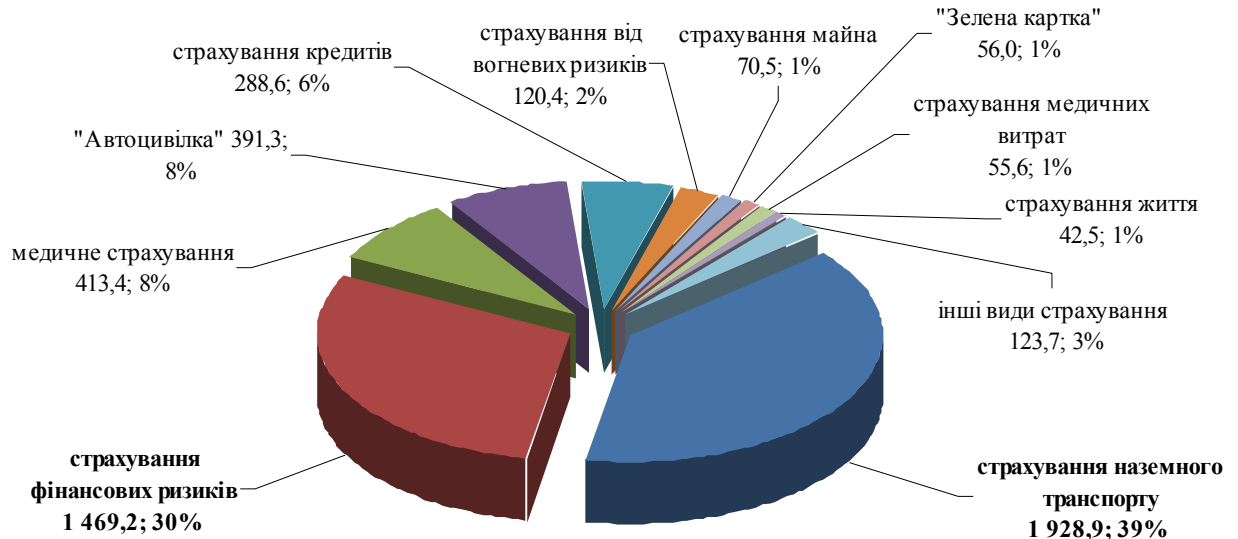

Рис. 8. Структура валових страхових виплат за видами страхування за 9 місяців 2009 року.

Рівень страхових виплат за видами страхування

Рівень валових страхових виплат (відношення валових виплат до валових премій) за 9 місяців 2009 року становив 35,0% (таблиця 7). Високий рівень валових страхових виплат (більше 20%) спостерігався сукупно за такими видами страхування: добровільного особистого страхування – 48,3% (за 9 місяців 2008 р. – 37,8%), добровільного майнового страхування – 38,2% (за 9 місяців 2008 р. – 31,6%), а також державного обов'язкового страхування – 92,6% (за 9 місяців 2008 р. – 40,9%).

Рівень страхових виплат за видами страхування

Види страхування	Рівень страхових виплат			
	Рівень валових виплат		Рівень чистих виплат	
	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.
1	2	3	4	5
Страхування життя	3,3%	6,8%	3,3%	6,8%
Види страхування інші, ніж страхування життя, у тому числі:	30,5%	36,3%	42,5%	49,3%
Добровільне особисте страхування	37,8%	48,3%	39,6%	51,9%
Добровільне майнове страхування	31,6%	38,2%	46,5%	55,4%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	40,9%	99,2%	91,0%	169,8%
Добровільне страхування відповідальності	3,6%	3,7%	7,6%	6,5%
Недержавне обов'язкове страхування	26,4%	27,8%	27,9%	31,6%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	36,9%	37,7%	37,8%	42,3%
Державне обов'язкове страхування	40,9%	92,6%	40,9%	92,6%
ВСЬОГО (всі види страхування)	29,2%	35,0%	39,9%	46,5%

Рівень чистих страхових виплат (відношення чистих виплат до чистих премій) за 9 місяців 2009 року становив 46,5% (за 9 місяців 2008 р. – 39,9%). Високий рівень чистих страхових виплат за 9 місяців 2009 року спостерігався за видами добровільного страхування фінансових ризиків – 169,8%, з добровільного особистого страхування – 51,9%, а також з добровільного майнового страхування – 55,4%. Зростання рівня валових та чистих страхових виплат з добровільного страхування фінансових ризиків може свідчити про використання страховими компаніями схем з оптимізації оподаткування.

Рівень чистих страхових виплат перевищує рівень валових, оскільки при розрахунку не враховуються частки страхових виплат, що сплачуються за договорами внутрішнього перестраховання ризиків, та частки страхових премій, що сплачуються за операціями внутрішнього страхування.

Рівень страхових виплат за видами страхування зазнав змін за підсумками 9 місяців 2009 року в порівнянні з аналогічним періодом 2008 року (Таблиця 8).

Істотні зміни валових страхових виплат та рівня страхових виплат за видами страхування за 9 місяців 2008 - 2009 рр.

Види страхування	Валові страхові виплати		Рівень страхових виплат	
	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.
1	2	3	4	5
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	331,6	413,4	64,4%	70,1%
Страхування здоров'я на випадок хвороби	24,4	22,9	18,2%	23,2%
Страхування наземного транспорту (КАСКО)	2 241,6	1 928,9	51,5%	66,5%
Страхування повітряного транспорту	0,0	4,8	0,0%	26,0%
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	301,4	120,4	18,6%	9,0%
Добровільне страхування цивільно-правової відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)	7,0	7,8	11,1%	16,5%
Страхування кредитів (у тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту)	472,4	288,6	51,4%	18,9%
Страхування фінансових ризиків	1 131,0	1 469,2	40,9%	99,2%
Страхування медичних витрат	31,9	55,6	29,9%	40,3%
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів («Автоцивілка»)	322,6	391,3	37,1%	39,1%
Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів («Зелена картка»)	44,7	56,0	35,7%	30,1%
Обов'язкове авіаційне страхування цивільної авіації	0,7	11,7	0,5%	6,1%

Сектор страхування фізичних осіб

Від страховальників-фізичних осіб за 9 місяців 2009 року надійшло **4 342,5 млн. грн.** валових страхових премій, що на 24,2% менше, ніж за аналогічний період 2008 року.

Структура валових страхових премій від фізичних осіб станом на 30.09.09 має такий вигляд:

- за видами страхування, іншими, ніж страхування життя – **3 868 млн. грн.** (на 24,4% менше, ніж за аналогічний період 2008 року);
- за видами страхування життя – **474,5 млн. грн.** (на 22,7% менше, ніж за аналогічний період 2008 року).

Виплачено страхових виплат/відшкодувань страховальникам-фізичним особам за 9 міс. 2009 р. **2 090,5 млн. грн.** (42,1% від загальних валових виплат, що на 7,5% менше, ніж за аналогічний період 2008 року).

Як свідчать дані рисунка 9, рівень валових виплат фізичним особам (відношення виплат до премій) станом на 30.09.09 становив 48,1%, що на 8,6% більше, ніж станом на 30.09.08.

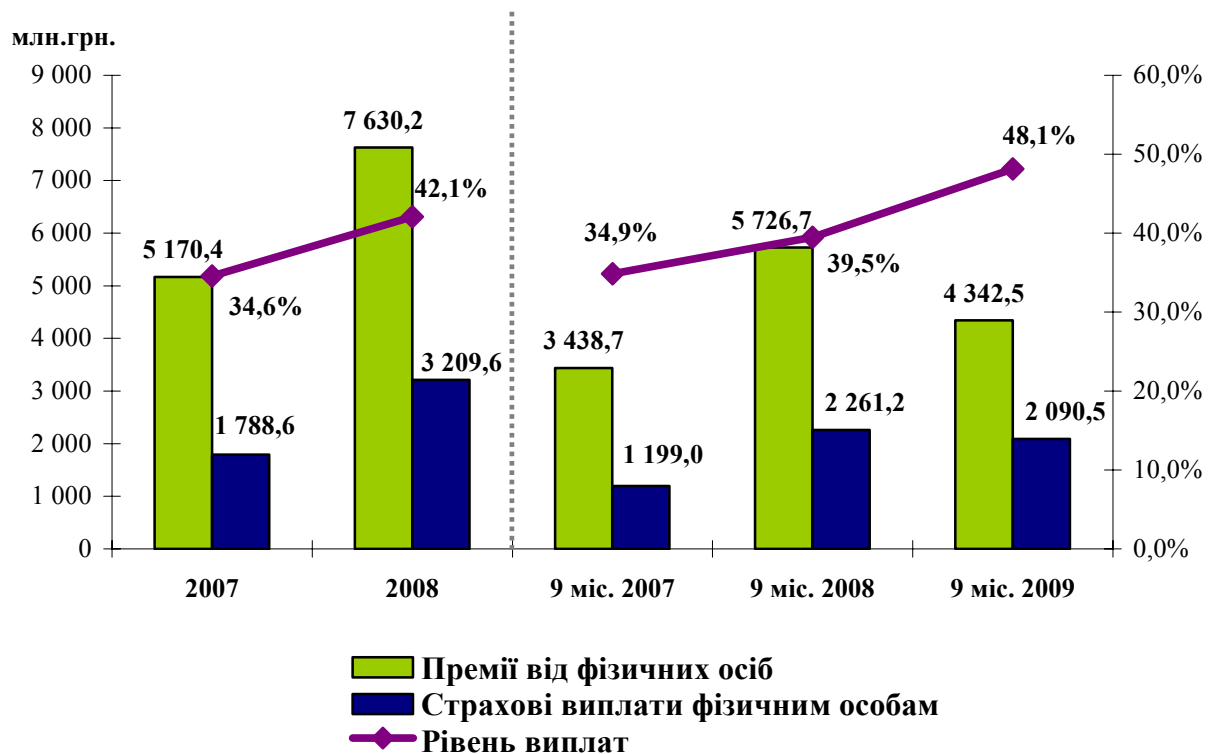

Рис. 9. Динаміка страхових платежів та виплат, а також рівня страхових виплат у секторі страхування фізичних осіб протягом 2007-2009 рр.

Структура страхових платежів та виплат у секторі страхування фізичних осіб станом на 30.09.09 має такий вигляд:

- близько половини всіх премій від громадян (48,0%) становили премії від страхування наземного транспорту (КАСКО) – **2 084,9 млн. грн.**, від страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів („Автоцивілка”) надійшло 683,8 млн. грн. (15,8% відповідно);

- основна частина страхових виплат (71,3%) здійснена за договорами страхування наземного транспорту (КАСКО) – **1 490,7 млн. грн.**, частина страхових виплат (14,9% відповідно) здійснена за договорами страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів („Автоцивілка”) становила 312,3 млн. грн.

Основні показники автострахування за 9 місяців 2009 року

Динаміка основних показників страхування автотранспорту – страхування наземного транспорту (КАСКО) та страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів („Автоцивілка”) – наведена в таблиці 9.

Динаміка основних показників автострахування за 9 місяців 2008 - 2009 рр.

Показник	Валові страхові премії, млн. грн.		Валові страхові виплати, млн. грн.		Рівень страхових виплат		Темпи приросту	
	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	9 міс. 2008р.	9 міс. 2009р.	Валові страхові премії	Валові страхові виплати
Страхування наземного транспорту (КАСКО)	4 350,40	2 898,50	2 241,60	1 928,90	51,5%	66,5%	-33,4%	-13,9%
Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів („Автоцивілка”)	869,2	1 000,10	322,6	391,3	37,1%	39,1%	15,1%	21,3%

Як видно з даних таблиці 9, надходження валових премій при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) за 9 місяців 2009 року скоротилися на **33,4%** у порівнянні з аналогічним періодом 2008 року і склали **2 898,5 млн. грн.**, при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів („Автоцивілка”) – збільшилися на **15,1%** і склали **1 000,1 млн. грн.**

Зменшення надходжень валових премій зі страхування наземного транспорту (КАСКО) пов'язане з девальвацією національної грошової одиниці та зменшенням платоспроможності населення.

Обсяг валових виплат при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) за 9 місяців 2009 року склав **1 928,9 млн. грн.**, що на **13,9%** менше, ніж за аналогічний період 2008 року; розмір валових виплат при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів („Автоцивілка”) – **391,3 млн. грн.**, що на **21,3%** більше, ніж за аналогічний період минулого року.

Рівень валових виплат зі страхування наземного транспорту (КАСКО) станом на 30.09.09 склав **66,5%** (**51,5%** станом на 30.09.08), при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів („Автоцивілка”) – **39,1%** (**37,1%** станом на 30.09.08).

Станом на кінець III кварталу 2009 року:

- при страхуванні наземного транспорту (КАСКО), розмір чистих страхових премій склав – **2 587,3 млн. грн.**, при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів („Автоцивілка”) – **877,7 млн. грн.**;

- при страхуванні наземного транспорту (КАСКО), розмір чистих страхових виплат склав – **1 840,0 млн. грн.**, при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів („Автоцивілка”) – **391,0 млн. грн.**

За ініціативи Моторного (транспортного) бюро України та представників страхового ринку в листопаді цього року Держфінпослуг розпочато роботу щодо перегляду розміру базового платежу та відповідних коригуючих

коефіцієнтів з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів з метою приведення страхового платежу із зазначеного виду страхування у відповідність до реальних статистичних даних та рівня збитковості по галузі в Україні за останні чотири роки.

IV. Перестраховання

За договорами перестраховання ризиків за січень-вересень 2009 року українські страховики (цеденти, перестраховувальники) *сплатили часток страхових премій 5 437,4 млн. грн.* (за 9 міс. 2008р. – 6 254,1 млн. грн.), з них:

- перестраховикам-нерезидентам – **815,7 млн. грн.** (за 9 міс. 2008р. – 715,2 млн. грн.),
- перестраховикам-резидентам – **4 621,7 млн. грн.** (за 9 міс. 2008р. – 5 538,9 млн. грн.).

Загальна сума часток страхових виплат, компенсованих перестраховиками, становила **711,8 млн. грн.** (за 9 міс. 2008р. – 695,0 млн. грн.), в тому числі компенсовано:

- перестраховиками-нерезидентами – **199,3 млн. грн.** (за 9 міс. 2008р. – 334,5 млн. грн.),
- перестраховиками-резидентами – **512,5 млн. грн.** (за 9 міс. 2008р. – 360,5 млн. грн.).

У співвідношенні до валових страхових премій частка вихідного перестраховання станом на 30.09.09 становила 38,3% (рис. 10).

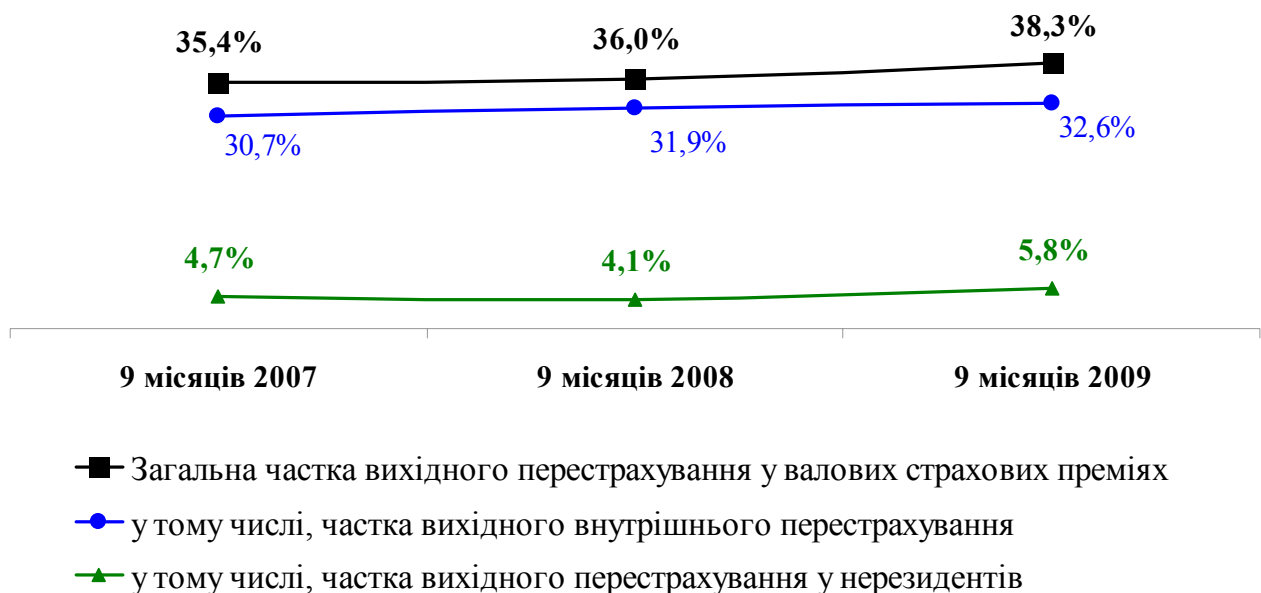

Рис. 10. Частки страхових премій, сплачених на перестраховання у співвідношенні до валових страхових премій протягом 9 місяців 2007 – 2009 рр.

V. Активи страховиків та сформовані страхові резерви

Динаміка активів та обсягів страхових резервів страховиків за 2007 – 2009 рр. зображена на рис. 11.

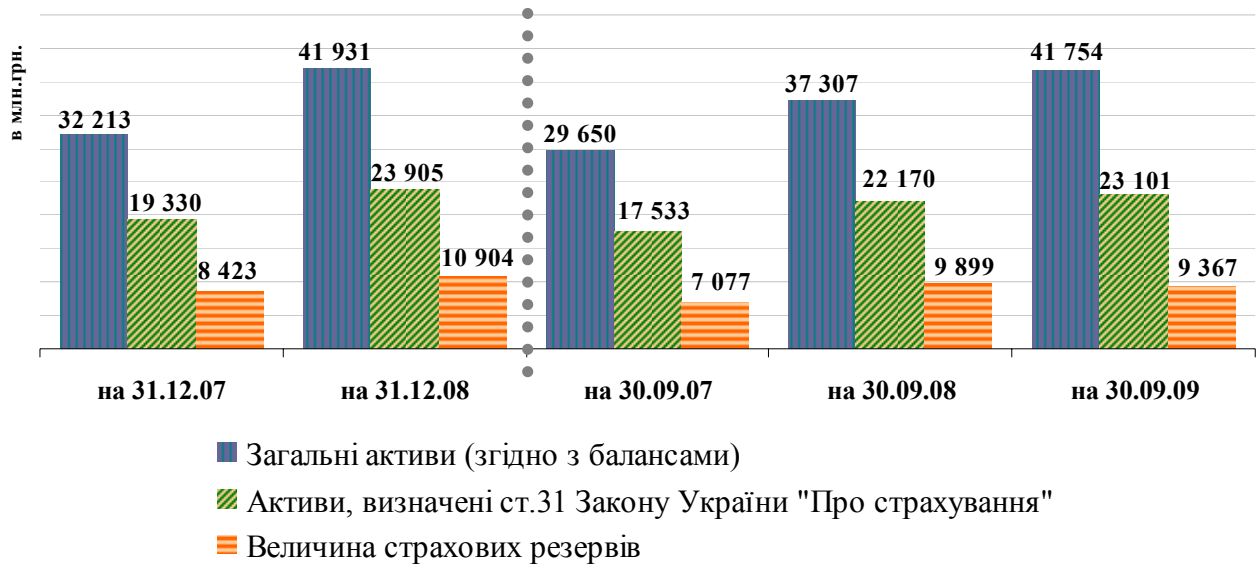

Рис. 11. Динаміка активів та обсягів страхових резервів страховиків за 2007 – 2009 рр.

Станом на 30.09.09 обсяг загальних активів страховиків збільшилися на 12% (до 41 753,5 млн. грн.) у порівнянні з аналогічною датою 2008 року, а величина активів, визначених ст. 31 Закону України «Про страхування» – на 4% (до 23 101,2 млн. грн.), відповідно.

Разом з тим, основною проблемою для страховиків залишається недостатність ліквідних фінансових інструментів для проведення ефективної політики інвестування коштів, у зв'язку з призначенням тимчасової адміністрації в банківських установах, у яких відкриті депозити страховиків, зростання ризику невиконання зобов'язань перестраховиками-резидентами.

Розміщення страхових резервів здійснюється згідно зі статтею 31 Закону України «Про страхування», де визначено перелік активів за відповідними категоріями.

Станом на 30.09.09 обсяг активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів*, становив **23 101,2 млн. грн.**, з них **9 366,5 млн. грн.** використано страховиками з метою представлення коштів страхових резервів (на суму страхових резервів).

* - відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування».

У таблиці 10 та на рис. 12 відображена структура загальних активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів (ст. 31 Закону України «Про страхування»).

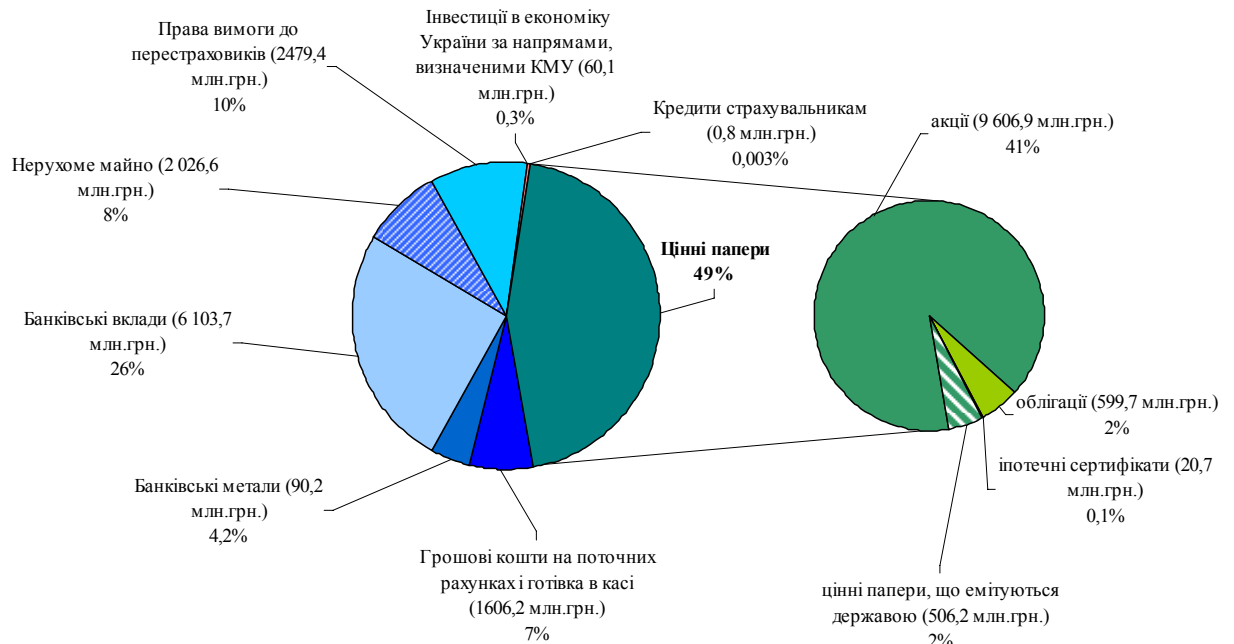

Рис. 12. Структура активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів (ст. 31 Закону України «Про страхування»), станом на 30.09.2009

На рис. 13 зображена структура активів, якими представлено кошти страхових резервів станом на 30.09.09.

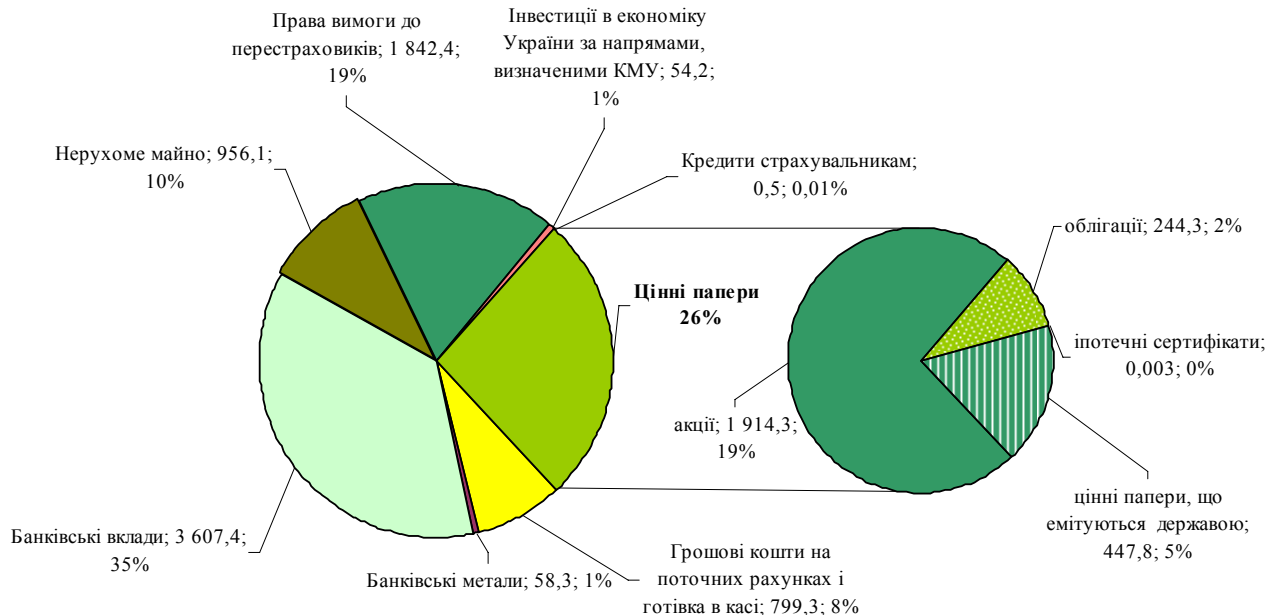

Рис. 13. Структура активів, якими представлено кошти страхових резервів, станом на 30.09.09 (млн. грн., %)

Активи страхових компаній

	Активи страховиків			
	млн. грн.		Структура активів	
	на 30.09.08	на 30.09.09	на 30.09.08	на 30.09.09
Загальні активи по балансу	37 306,8	41 753,5	X	X
<i>Категорія активів, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування» для представлення страхових резервів</i>				
Активи, визначені ст.31 Закону України «Про страхування», у тому числі:	22 169,7	23 101,2	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	1 791,4	1 595,0	8,1%	6,9%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	205,2	285,3	0,9%	1,2%
2) банківські вклади (депозити)	6 827,6	6 103,7	30,8%	26,4%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	954,4	1 855,4	4,3%	8,0%
3) банківські метали	64,0	90,2	0,3%	0,4%
4) нерухоме майно	1 705,3	2 026,6	7,7%	8,8%
5) акції	7 775,2	9 606,9	35,1%	41,6%
6) облігації	683,9	599,7	3,1%	2,6%
7) іпотечні сертифікати	66,7	20,7	0,3%	0,09%
8) цінні папери, що емітуються державою	293,5	506,2	1,3%	2,2%
9) права вимоги до перестраховиків	2 887,3	2 479,4	13,0%	10,7%
у тому числі 9.1) до перестраховиків - нерезидентів	458,3	660,7	2,1%	2,9%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України *	65,3	61,1	0,3%	0,3%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	49,1	49,1	0,2%	0,2%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	6,6	7,8	0,03%	0,03%
10.3) добування корисних копалин;	1,5	0,2	0,01%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	1,5	1,5	0,01%	0,01%
10.5) будівництво житла;	4,1	2,5	0,02%	0,01%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг;	2,6	0,0	0,01%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком України	0,8	0,8	0,004%	0,004%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,1	0,1	0,001%	0,001%
13) готівка в касі	8,5	11,1	0,04%	0,05%

* - Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 1211 «Про затвердження напрямів інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів».

Розміщення коштів технічних резервів та резервів зі страхування життя

	Страхові резерви			
	млн. грн.		Структура активів	
	на 30.09.08	на 30.09.09	на 30.09.08	на 30.09.09
Сформовані страхові резерви	9 899,2	9 366,5	X	X
<i>Категорії активів, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування» для представлення страхових резервів</i>				
Загальна сума активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя, у тому числі:	10 660,6	9 935,3	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	1 288,9	799,3	12,1%	8,0%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	93,4	110,2	0,9%	1,1%
2) банківські вклади (депозити)	4 687,0	3 607,4	44,0%	36,3%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	554,5	1 101,8	5,2%	11,1%
3) банківські метали	60,5	58,3	0,6%	0,6%
4) нерухоме майно	755,2	956,1	7,1%	9,6%
5) акції	1 393,8	1 914,3	13,1%	19,3%
6) облигації	320,4	244,3	3,0%	2,5%
7) іпотечні сертифікати	0,2	0,0	0,0%	0,0%
8) цінні папери, що емітуються державою	290,8	447,8	2,7%	4,5%
9) права вимоги до перестраховиків	1 802,5	1 842,4	16,9%	18,5%
у тому числі 9.1) до перестраховиків - нерезидентів	316,2	462,2	3,0%	4,7%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України	53,3	54,2	0,5%	0,5%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	49,0	49,0	0,5%	0,5%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	0,2	2,4	0,0%	0,02%
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,2	0,0%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.5) будівництво житла;	4,1	2,5	0,04%	0,03%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком України	0,5	0,5	0,0%	0,01%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,1	0,1	0,0%	0,0%
13) готівка в касі	7,3	10,6	0,1%	0,1%

Розміщення коштів технічних резервів страхових компаній

	<i>Технічні резерви</i>			
	<i>млн. грн.</i>		<i>Структура активів</i>	
	<i>на 30.09.08</i>	<i>на 30.09.09</i>	<i>на 30.09.08</i>	<i>на 30.09.09</i>
Сформовані страхові резерви	9 899,2	9 366,5	100%	100%
- у тому числі технічні резерви	8 623,5	7659,5	87,1%	81,8%
<i>Категорії активів, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування» для представлення страхових резервів</i>				
Загальна сума активів, якими представлені технічні резерви, у тому числі:	9 369,0	8 250,6	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	1 235,5	702,3	13,2%	8,5%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	85,2	90,7	0,9%	1,1%
2) банківські вклади (депозити)	4 111,9	2 993,6	43,9%	36,3%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	464,0	839,0	5,0%	10,2%
3) банківські метали	48,0	42,3	0,5%	0,5%
4) нерухоме майно	649,2	823,0	6,9%	10,0%
5) акції	1 329,8	1 748,7	14,2%	21,2%
6) облігації	141,1	114,1	1,5%	1,4%
7) іпотечні сертифікати	0,2	0,0	0,0%	0,0%
8) цінні папери, що емітуються державою	75,4	50,4	0,8%	0,6%
9) права вимоги до перестраховиків	1 724,4	1 719,4	18,4%	20,8%
у тому числі 9.1) до перестраховиків - нерезидентів	238,2	339,5	2,5%	4,1%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України	46,2	46,3	0,5%	0,6%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	42,0	42,0	0,4%	0,5%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	0,0	2,1	0,0%	0,0%
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.5) будівництво житла;	4,1	2,2	0,04%	0,0%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком України	0,0	0,0	0,0%	0,0%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,0	0,0	0,0%	0,0%
13) готівка в касі	7,2	10,5	0,1%	0,1%

Розміщення коштів резервів зі страхування життя

	<i>Резерви зі страхування життя</i>			
	<i>млн. грн.</i>		<i>Структура активів</i>	
	<i>на 30.09.08</i>	<i>на 30.09.09</i>	<i>на 30.09.08</i>	<i>на 30.09.09</i>
Сформовані страхові резерви	9 899,2	9 366,5	100%	100%
- у тому числі резерви зі страхування життя	1 275,7	1 707,0	12,9%	18,2%
<i>Категорії активів, визначені статтею 31 Закону України «Про страхування» для представлення страхових резервів</i>				
Загальна сума активів, якими представлені резерви зі страхування життя, у тому числі:	1 291,7	1 684,8	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	53,5	97,0	4,1%	5,8%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	8,2	19,5	0,6%	1,2%
2) банківські вклади (депозити)	575,1	613,9	44,5%	36,4%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	90,5	262,8	7,0%	15,6%
3) банківські метали	12,4	16,0	1,0%	1,0%
4) нерухоме майно	106,0	133,1	8,2%	7,9%
5) акції	64,0	165,6	5,0%	9,8%
6) облігації	179,3	130,2	13,9%	7,7%
7) іпотечні сертифікати	0,0	0,0	0,0%	0,0%
8) цінні папери, що емітуються державою	215,4	397,4	16,7%	23,6%
9) права вимоги до перестраховиків	78,1	123,0	6,0%	7,3%
у тому числі 9.1) до перестраховиків - нерезидентів	78,0	122,7	6,0%	7,3%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України	7,2	7,9	0,6%	0,5%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	6,9	7,0	0,5%	0,4%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	0,2	0,3	0,02%	0,02%
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,2	0,0%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.5) будівництво житла;	0,0	0,4	0,0%	0,0%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком України	0,5	0,5	0,04%	0,03%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,1	0,1	0,01%	0,01%
13) готівка в касі	0,1	0,1	0,0%	0,0%